

Skaberrjö Gard fr Skaberrjö d. 23-10-26.

Herr Rektor!

Mitt vordsamma tack för visad välvilja för mina anspråklösa anteckningar, tyvärr har jag mig ingenting bekant om majstäng eller stads hitövern vakt jag läst i litteraturen, här på gården tillgick det på ungefär samma sätt som vid den beskrivna Roslatts midsommarfesten.

Än har jag varit spökrädd eller vidare vidspeltig, men som 8 års pilt skulle jag tidigt en höstmorgon gå ett ärende för mor brin, innan det var tid att gå till skolan, jag skulle passera en träbro över en å, och då jag sprang på bron, blev det ett väldigt plaskande i vattnet, jag hade redan då hört om tala: "väntetårter" ungefär jag i försteräcker vände om i hast mot hemmet, men som jag skämades att i uträttat mors ärende, vände jag åter.

Wagen gick vid sidan af ån ett stycke och rätt vad det var, hör jag samma plaskande och sus, och jag kunde med luften skimta en stor fågel flyggande, det var en häger, och då var jag inte rädd längre.

Vi voro två pojkar i 18 års åldern som varit i brytstugan en kväll och kullpit lövorna att bryta lin, och sedan skoja lite med dem, och gick hem vid midnatt, då fick vi höra taktfasta slag på lojun, och vi trodde det var bröstmännan som var där, men när vi öppnade logdörren var där mörkt och tyst, och dock hade vi så tydligt hört det både två, ^{ända till vi kom till lojun}

På Hovdala hände att då jag där var stationerad med ett par Fyngre hingstar, det i början utbränd på nätterna hördes väldiga slagornal mellan hästarna och som min Kammare var upp till stallet var jag ju

genast till hands för att avstyra ofogget, men när jag kom ut i stallet var det lyst och stilla, och ibland lågo såväl hingstarna som stallets övriga hästar, och efter någon tid lysnade det. Dessa två sanningsenliga upplevelser, märkar icke jag att förklara.

Kust-historier

De flesta vintrar på slutet af 1870 och 80 talen voro hemliga stränga och snörika, varför det ibland kunde vara rätt besvärligt att laga sig fram i snögrän, och äventyr inträffade emellanåt. Sålunda vällte en gång Bööringkustken då Erwinna Beck-Friis åkte, varvid Kustken utbrast: "De gick åt h-e". Men Erwinna sag saten gemytligt och sade: "Åh nej Löderberg, det gick inte längre än i gropen".

En gång då det varit stor middag på Kläckerberga körde såväl ett af Torups skipage, som Baron Skerfvelde från Marck vilse på herrgårdan, så att " " förest kom till Björnstorp, där de vände, och fortsatte att köra hela natten tills de vid 3 tiden på morgonen kommo till Kläckerup, men då ville inte Herrskapet vidare, utan blivo inkvarterade hos herr Trolle, och Hovmarskalki Coyets mätte kalla upp en bonde på Bööringe gods, som visa dem vägen längt stycke emot Torup till. En annan gång då det gavs stor middag på Høyby, det var rätt så snött och en mycket tät dimma (midd. var vanligtvis vid 7 tiden) varför åtskilliga av Herrskaperna åtlände mycket förrint från Skabersjö voro vi där med 3 vagnar och var där i rätt tid, och då någon bland de sedan antkomna beklagade sig att Kustkarna tillfölje dimman måste köra långa sträcker i skritt, sade Fröherinnan Ebba Stott: "det har vi ej haft någon kännning om, ty vi har som vanligt, åkt i skarp trav till efter sparken ändå, men Sjöberg körde utan tända lyktor, men det hade jag sagt jag."

8h
Bara två

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

3328

Uppst. 1/10 1926 3

Skaberry
1926

En kväll, vintern 88 åkyltrade jag två av
Baronerna Thott härifrån och till Malmö i ett mycket
svårt oväder, så att Baronerna förbjöd mig att
köra hem på natten, men som yrvädret avtog
vid 3 tiden på morgonen, gav jag mig i väg omot
hemmet och där till slut lyckades jag för himmar, en väg
som jag i vanliga fall körde på 45 minuter (1 1/4
gamla mil). När jag kom hem var i stället
order att infinna mig hos Erwin kl. 8, och då Erwin
frågade mig om jag kunde köra till Malmö med
spannet för den stora täpplådan och i såfall vara
uppe kl. 9. vartill jag genmålde att det nog skulle
gå, ty det har nu lugnat sig, men jag får förber-
reda Erwin på att jag kommer att köra av vägen
på 7 a 8 ställen. Det bror jag mig ej om,
bara du kan köra fram sade Erwin, och det
gick lyckligt, men när Erwinna steg ur kladan
sade hon till mig: "Det måtte verkligen varit kvårt
att köra hit", men som det gick lyckligt, var jag
"stort i halvan" och sade, änj, myllerskapet har väl
kändt det mycket obekväligt såväl när fram-
som bakåt karna gick ner i groparna ty det blev
ju svåra stötar. Ja hade du talt om att det var
så mycket snö på vägarna hade åtminstone jag
blivit hemma. Erwin frågade ju, om jag kunde köra
hit och det har ju gått, sade jag. Ja visst gick det,
men du skall tro att vi varit rädda, sa Erwin.

Nu får jag sluta med detta minnen, ty där ju ej
något att hemtala folkminnessynpunkter, men på Herr
Rektorens uppmaning har jag gjort det.

Amanuensen B. Engström var här i höst och under
sökte en stenåldersgrav här vid Skaberry, om vilken
han har, eller kommer att lämna beskrivning över

Spregavarende graf var ej, som de flerta förstod, vilket säkert kan tillerkännas folkets allmänna vidste² julle, ty jag minnas som pojke att en arrendator Ola Belman på Örnokulla, varit graven är belägen började att gräva der, efter som han trodde, en stor skall, men på natten blev det ett fastligt spökande, varför grävningen lykteligtvis upphörde.

Sågunn här, visste ej om att det var en förtida gravplats, utom den berättar att Skaberrjö kyrka skulle byggas här, men allt efter som bönderna hörde den ut om dagen, så förslades den därifrån på natten, av troll eller jättar, och så var det ett par unga, vita skuter som avgjorde var kyrkan skulle byggas.

Taket till gravn är en stor sten, på 10 a 12,000 kilogram som ligger helt ovanjord och kallas dörrsten, och som den märkligt nog ligger på en slät och senk mark, har den fast uppmärksamheten på sig, för lyktgubbar och vitgångare. För cirka 35 år sedan bodde i närheten en murare, Peter Hlyberg, som fanns död en morgon och spåren utvisade att han ideligen gått rundt.

En maskinist som ännu lever, skulle en morgon tidigt gå till Örnokulla för att elda upp lokomotiven för tråkning, gick vitre och visste ej var han var förrän det dagots, och då var han långt därifrån, ännu är han rädd för den stenen. Många flera vet jag gått vitre der i mörker och dimma - vilket nog varit orsaken

Spau Herr Rektorn kan utdraga något av mina enkla anteckningar skulle det glädja mig.

När skall årsavgiften betalas?

Och årsboken utdelas?

Wordsamt: Nils Sjoberg

1
Som häst-skipagen i nuvarande tid äro försvunna, så att det numera är mycket sällsynt att man får se ett sadant, vill jag härmed anteckna några minnen om skipager och kuskkar på Herrgårderna, i synnerhet de skånska! Tjaka att jag beklagar framför allt ridandet med automobildrift, ty vår tid fordrar ju att komma fort, men den kom ett vackert och välkört fyrspann eller sexspann, för jag får medge att det tog sig bra mycket mera skickligt och förtämligt ut än våra nutida bilar.

Det var vid baler, bröllop, och andra festligheter på herrgårderna och i städerna ett rent nöje för en hästvän att se det ena lydande skipaget efter det andra köra fram till festplatsen, och vid köpploppningar vid Arlov, sedanare från Limhamnsfältet syntes många eleganta skipager, och ibland fanns der även 2 a 3 fyrspann från kungliga hofskallet i Stockholm, såsom utställningsspann 1881 och 1896 i Malmö, då de kungliga voro härnere.

Även på Herrgårderna kunde ibland mycket folk samlas, det största antalet vagnar jag minns att jag varit med, var hos Hovmarschalk Hoyt's på Torup, där var vi 66 främmande skipager, och en annan gång på Hylby (Baron Wrangel von Bremer's) 58 vagnar.

Spann kördes i allmänhet på Herrgårderna till i slutet på 1800 talet, sedan har det blivit allt mer och mer sällsynt, så att numera i hela Skåne inga Herrskap utom Erve Wachtmeister på Kulla Sunnarbohus köpa ständigt på att åka efter 4 hästar. Den siste Landshövdingen i Malmö som köll spannen var Landsh. von Troil som hade svarta hästar, även Thabersjö hade svarta ända till år 1904, då Erven ansåg det för dyrt att betala 12,000 kronor för fyra svarta hingstar, förut hade vi själv födt upp vad som behövdes, Erve Otto Thott hade under många år till ridhäst en importerad Trakener hingst (svart)

vilken var stamfar till de 6 hingstar som hölls här som vagnhästar, och vilka jag mycket ofta körde tillsammans. Sedan 1904 har här varit ljellbruna sto och vallackar i spannet. Även på Torup (Kusken Ringstam) och på Hylby kördes med 6 hästar för vagnen (Kusk Landqvist).

Att det fordrades lång utbildningstid, medfödda anlag mod och vana, att bli en skicklig spannkusk och kunna klara sig under alla förhållanden är förklarligt, det var ett stort ansvar kusken hade gentemot de åkande, därför stodo kuskarna i allmänhet i högt anseende hos Herrskaperna och det bjöds också alltid rikligt på god mat jämte spritdrycker, ty herrskapet sade att det var kuskarna som skulle berömma kalaset. Missbruket av spritdrycker är ju förkastligt och olycksbringande, men för kuskarna ^{skulle} det många gånger vara behövt att få en sup eller en konjak, men det var mycket sällan att en herrgårdskusk var "full" då han skulle köra hem.

Att det fans övertro och vidskeplige fördomar även hos dem, det vet man. Såhär berättade mig en gammal kusk Pettersson på Tälö i södra Westergötland, att Baron Nieroth på Tälö, under Kung Carl 14 Johans regering fick ordu att infinna sig i Stockholm på viss dag, men ordern var fördröjd så att Baronen ansåg det varit omöjligt att komma fram till bestämd tid, men Kusken (det var ovann. Petterssons företrädare) sade sig kunna köra till Stockholm och vara där innan den bestämda tiden, med vilken att 12 arbetshästar skulle stå i stallet på Tälö under tiden och det gick så bra, att Baronen hann fram i tide, men under färden svaktades omärvis 4 af de hästar som stodo hemma i stallet, men de 4 som kördes hela sträckan. 36 mil kom fram i god kondition, Pettersson påstod med krafts ord att det var så hand.

Om Kusken Skarp på Toppeladugård berättas att då han en gång varit körande i Lund, kom ut af staden, satte han raskt kurs mot hemmet med hästar och vagn och var i en hast på Toppeladugård. —

Kusken Mans på Skarvult fick en kväll order att skjutsa Baron Gwörin till en granngård, men som det var ett kvävt väder, tyckte Mans tydd om hästarna och satte fast ett par granrullkor fast i vagnstängan, och körde på så sätt fram till trappan, men när Baronen kom ut och såg några hästar framför vagnen ville han inte åka.

Även talades om att de gamla kuskarna gjorde "hys" ibland med varandra, så att då de skulle köra igång, hästarna stodo som fastnaglade, till dess "Kroutkaren" sade åt Kusken "nu kan du köra".

Varrel

Jag träffade väktaren här på gården en dag och då fråga han mig 'hur dags kom du hem i natt' och det fick han veta. Det var beynnerligt såde han, just innan jag skulle börja koka solvslaget, hörde jag tydligt spannet komma och som vanligt hördes hästarnas tramp och vagnens starka buller i portvalvet på slottet, även hörde jag tydligt när du sin körde i strett ner till vagnshuset, och när jag slutat skyndade jag mig ner att hjälpa till med frånspänningen av hästarna, men när jag kom dit fanns der varken hästar eller vagn, och då jag gick in i stallet voro de fyra spiltorna komma

Mycket förenämt folk har gästat på Skabersjö. Under mina projektår var Kung Carl XV här och Kung Oskar II var här åren 1884 och 1894, nuvarande Koningen har varit här åtskilliga gånger varje år ända sedan år 1891, och som Kronprins bodde Han och Kronprinsessan och prinsarna här i 2 månader på hösten 1892, Prinsarna Karl, Eugen, Wilhelm och Kronprinsen med sin första Kronprinsessa ha alla varit här och gästat, samt Christian den IX.

Kejsar Wilhelm (med hvit och betjening ~~flott~~ man), var här och jago rådjur (purska) i fem dagar, i slutet av September 1899.

Grive von Hardegg från Österrike var även här ofta på jagter, ävensom flera Tyska furstar, men sedan unionsupplösningen har ingen förenämre Norrman varit här.

Innan bilerna kommo i bruk åkte Koningen efter spannet härifrån vid 2 1/4 a 4 tiden på morgnarna till granngodsen, Kaggård, Näsbyholm, Börringe, Hylby, Hälsöberg, Övedskloster och Kragsholm, på de två sistnämnda klostren stannade han övernatten på de andra ställena åkte han efter intagen middag till Skabersjö, det var endast "purskning" som förekom men på Skabersjö har Kungen varit med på otaliga klappjagter på hjort, rådjur, hare och fasaner, Koningens har också på Hockholms Lott en stor samling hjort och rådjuskorn, som han spjutit härnere.

Oftast har jag bemöt Kungen vid Statens station i Malmö och skjutsat honom härifrån dit. En enda gång uppvaktades Malmö polis med två ridande poliser som skulle rida före spannet genom hela staden, men som de ej kunde rida fort nog undan, upprepades ej den arthigheten mera. Det sednaste åren har Kungen haft sin egen bil och chaufför bitrunder jagtverne.

se prov
 Lärskild under de stränga och ovanligt
 snörika vinternarna under 1870 och 80 telen batter
 ofta kustarnas skicklighet och hårdighet mot Kold
 by den som var försigtig satt ej insvept i filtter eller
 fjällar, många äventyr skulle jag kunna berättat
 från den tiden.

Likaväl som det fordrades stor skicklighet
 till att köra, så att missöden ej inträffade, så
 fordrades även skicklighet till att sköta den långa
 spannpistkan, så att stängen ej kom att vidröra Hestskap
 et då de åkte i öppen vagn, samt straffa på
 rätt ställe på förläparna, så att inte pistkastängen
 blev invecklad i remtyggen, och att inte genera
 stångkastarna och att hastigt och säkert samla ihop
 stängen i ringar som hölls fast med höga pekfinger.

Ett vanligt prov på att kunna sköta en spannpistka
 var att en man höll en tväring med tummen och pek-
 fingret, och så med pistkan blå bort stanton utan
 att klatschen vidrörde fingrarna, men det var ej flera
 talat av kustarna som vågade sig på experimentet.

Under min mästa tjänstetid hörde det till att vid
 inkortellen till stället kom man skulle stanna på, men
 salutera med två åtföljande väldiga klatschar, men
 på sedanare ären fick inte en smäll höras, till
 hugnad för kläpsen.

Numera kan man ju knappast öppna en tidning
 utan att der berättas olyckshändelser med bilar och
 motorcyklar, men kadana hände mycket källan
 vid spannkörningen, och för min del har jag haft
 tur, ty jag har kört många hundratals mil i alla
 slags väder, ensom på kustkusten, och alldrig har något
 missöde inträffat för mig, utom det att man

någon gång körde fast i höga och långa
snödrivor, men det har ej varit ofta att det händer.

Bland annat åkte Herrskapet hem här en kväll
då det var en mycket tjock dimma så att jag inte
hade vagnslyktorerna tända, och det särskild i skogen
var mycket mörkt, råkade Erven sitt huvud ut
om vagnsfönstret och frågade: "Ser Löberg", sade
jag: "ja Herr Erve", gästen jag inte emellanåt
kunde se någon af hästerna, och då Erven
dagen efter talade om hemresan, sade jag, "ja
Erven frågade mig om jag såg, och jag berättade
Herr Erven som sant vad jag såg - att det var
mörkt, Erven skrattade och sade "det var tur
att det gick bra ändå"

Jag ber om mild kritik över mine
enkla och anspråkslösa anteckningar, ty jag
har gjort så godt jag förmått.

Worsamt:

Nils Löberg